

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Daniel Vetterfalk Strömblad

Skrämda vittnen – något nytt?

En analys av argumentationen och betydelsen av vittnens utsatthet i debatten om anonyma vittnen

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Sacharias Votinius

Termin: HT 2019

Innehåll

SUMMARY	4
SAMMANFATTNING	5
1 INLEDNING	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte och frågeställning	7
1.3 Metod och material	8
1.4 Avgränsning	8
1.5 Det norska regelverket	9
1.5.1 Regleringen i Norge	10
2 ARGUMENTEN FÖR ANONYMA VITTNEN	12
2.1 Nödvändigt för att klara upp vissa brott	12
2.1.1 Centrala premisser	12
2.1.2 Beviskraften i anonyma vittnesmål	13
2.1.3 Domares förmåga att bedöma beviskraften	14
2.2 Tillåtet i andra länder	15
2.2.1 Betydelsen av andra länders lagstiftning	15
2.3 Godkänt av Europadomstolen	16
2.3.1 Betydelsen av Europadomstolens avgöranden	17
3 ARGUMENTEN MOT ANONYMA VITTNEN	18
3.1 Sänkt beviskrav	18
3.2 Frångår grundläggande rättsprinciper	19
3.2.1 Rätten till en rättvis rättegång	20

3.2.2	Rätten till insyn	21
3.3	Falskt angiveri	22
3.4	Undantag blir lätt regel	23
3.5	Liten vinst men stor förlust	24
4	SLUTSATS	27
4.1	Argumentationens styrka	27
4.2	Betydelsen av vittnens utsatthet	28
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	31
	Tryckta källor	31
	Offentligt tryck	31
	Litteratur	31
	Elektroniska källor	31
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	33
	Europadomstolen	33

Summary

The idea of a system which would allow anonymous witnesses in Sweden has received increasing media attention recently. One of the reasons is the serious gang criminality, and the threat to witnesses, which by many is assumed to be a result of that. Some of the debaters state or imply that they previously were opposed to the idea of anonymous witnesses but that the new situation with the gang criminality has changed their view.

The thesis highlights and analyses the main arguments which have been presented in the public debate regarding the idea of anonymous witnesses. By examining the arguments validity, the circumstances that speak for and against anonymous witnesses is highlighted. The thesis also examines whether there is a bases in the argumentation for the view that an increased threat against witnesses would favor the idea of anonymous witnesses.

The research shows that a lot of the arguments put forward in the debate lacks significance for the question of whether anonymous witnesses should be implemented. The research also shows that there is only a very weak bases, if any, in the argumentation, for the assumption that an increased threat to witnesses would favor an implementation of anonymous witnesses. The possible bases is not found in the argumentation presented by those debaters who appear to have change their stand point because of the gang criminality, but amongst the arguments which were meant to oppose an implementation.

Sammanfattning

Förslaget om att införa anonyma vittnen i Sverige har fått större medialt utrymme på senaste tiden. En anledning är den grova gängkriminaliteten, och utsattheten hos vittnen, som av många antas vara ett resultat av den. Några debattörer uppger eller antyder att de tidigare motsatt sig tanken om anonyma vittnen men att den nya situationen med gängkriminaliteten har ändrat deras uppfattning.

Uppsatsen belyser och analyserar de huvudsakliga argument som framförts i den offentliga debatten om förslaget om anonyma vittnen. Genom att undersöka argumentens hållbarhet tydliggörs samtidigt vilka omständigheter som talar för respektive mot anonyma vittnen. Uppsatsen undersöker också huruvida det finns stöd i argumentationen för antagandet att en högre utsatthet hos vittnen skulle tala för att införa ett system med anonyma vittnen.

Undersökningen visar att många av de argument som framförts i debatten saknar betydelse för frågan om anonyma vittnen borde införas.

Undersökningen visar också att det endast finns ett ytterst svagt stöd, om ens något, i argumentationen, för antagandet att en större utsatthet hos vittnen skulle tala för ett införande av anonyma vittnen. Det eventuella stödet återfinns inte bland argumenten som gjorts gällande av de debattörer som verkar ha ändrat åsikt på grund av gängkriminaliteten, utan istället bland de argument som är ämnade att tala mot ett införande.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Som en åtgärd mot gängkriminalitet och grov brottslighet har tanken om anonyma vittnen i Sverige fått stort utrymme i den offentliga debatten under det senaste året.¹²³ Tanken bygger på att vittnen i rättegångar under vissa omständigheter ska kunna höras utan att den tilltalade får reda på vittnets identitet. Förutom för tjänstemän inom polisen och Försvarsmakten som har kvalificerad skyddsidentitet så finns det idag inte möjlighet att anonymt höras som vittne i Sverige.⁴

Under de senaste åren har gängkriminalitet och organiserad brottslighet blivit en större politisk fråga. Händelser, där vittnen antingen förmodas ha blivit utsatta för repressalier till följd av deras vittnesmål mot gängkriminella inför domstol eller där vittnen valt att inte vittna inför domstol av rädsla för repressalier som följd, har vid ett par tillfällen fått stor uppmärksamhet i media. Under året 2019 har bland annat uppdrag granskning publicerat ett avsnitt om hur ingen vågade vittna efter en förmodad misshandel vid en valborgsbrasa, där det uppges ha funnits många vittnen, därför att gärningsmannen skulle ha varit känd i trakten som farlig.⁵ Händelsen där en mamma blev skjuten med sitt barn i famnen i centrala Malmö, efter att ha vittnat i en mordrättegång, hör också till några av de av media mycket uppmärksammade händelserna under året.⁶

¹ Studio Ett, Sveriges Radio, 2019-01-23.

² Andersson, Advokaten, Vol. 1, nr. 3, 2018: 18–19.

³ Hurtig m.fl., Aftonbladet, 2019-01-17.

⁴ 36 kap. 10 § tredje stycket rättegångsbalken.

⁵ Uppdrag granskning, Tysta vittnen, 2019-10-23.

⁶ Thornéus m.fl., Aftonbladet, 2019-08-26.

Regeringen beslutade den 21 november 2019 att tillsätta en utredning för bland annat frågan om det bör införas en möjlighet att vittna anonymt. Även kronvittnen, vittnesskyddet och straffskalorna för övergrepp i rättssak, mened och skyddande av brottsling ska utredas enligt samma direktiv.⁷

Mängden skjutningar med dödlig utgång, narkotikabrott, rån och utpressning, i kriminella sammanhang är enligt direktivet några av de svårutredda brott som motiverar utredningen. Det övergripande syftet uppges vara att stärka rättsprocessen och öka lagföringen.

Det nya läget med grov gängkriminalitet och mer utsatta vittnen har gjort att vissa personer har bytt eller tagit ståndpunkt och numera argumenterar för anonyma vittnen. Sven-Erik Alhem, före detta överåklagare, och Johan Pehrson, riksdagsledamot och rättspolitisk talesperson för Liberalerna, är två exempel på sådana personer vars argument också kommer att analyseras senare i texten.⁸⁹

1.2 Syfte och frågeställning

Uppsatsen är ämnad att undersöka huruvida styrkebalansen mellan argumenten för och mot anonyma vittnen, där argumentationen för kan antas vara ett resultat av en uppfattad större utsatthet hos vittnen, påverkas av om vittnen blir mer utsatta.¹⁰¹¹¹²¹³ Det är nämligen inte självklart att en ökad utsatthet talar för anonyma vittnen. Det skulle exempelvis kunna vara så att de motstående intressen som framförts som skäl mot förslaget om anonyma vittnen också blir viktigare i en situation där vittnen är mer utsatta.

⁷ Kommittédirektiv 2019:85, En stärkt rättsprocess och en ökad lagföring

⁸ Pehrson, Dagens samhälle, 2019-02-02.

⁹ Andersson, Advokaten, Vol. 1, nr. 3, 2018: 18–19.

¹⁰ Lernfelt Kristianstadsbladet. 2019-10-31.

¹¹ Studio Ett, Sveriges Radio, 2019-01-23

¹² DN:s ledarredaktion, Dagens Nyheter, 2019-09-13.

¹³ Kommittédirektiv 2019:82, En stärkt rättsprocess och en ökad lagföring.

Genom att undersöka den frågan hoppas jag få svar på om det finns grunder i argumentationen för att ändra åsikt om anonyma vittnen på grund av ökad utsatthet hos vittnen.

Texten är också ämnad att undersöka hållbarheten i de huvudsakliga argument som förekommit i den offentliga debatten om anonyma vittnen.

1.3 Metod och material

Undersökningen kommer att genomföras genom att jag beskriver de huvudsakliga argumenten och belyser deras centrala premisser. Jag kommer på ett översiktligt sätt diskutera premissernas hållbarhet och den sammantagna argumentationens hållbarhet. Avslutningsvis kommer jag att diskutera vilka av dessa argument och premisser som påverkas av om vittnen blir mer utsatta, och om en sådan utveckling kan anses tala för eller mot att anonyma vittnen införs.

Vittnens utsatthet kan i den här texten förstås som dels vittnens rädsla inför, och därav obenägenhet, att vittna, dels risken för att vittnen blir utsatta för repressalier till följd av att de vittnat.

1.4 Avgränsning

Texten är ämnad att analysera de huvudsakliga argument kring anonyma vittnen som förekommit i den offentliga debatten. Det innebär att de argument som berörs i texten inte är uttömmande. Texten är dock utformad genom ett försök att omfatta de argument som fått störst spridning. Den offentliga debatten om ämnet, och de flesta av de för opinionen mest betydelsefulla argumenten analyseras därför.

En premiss som är helt avgörande för att anonyma vittnesmål borde tillåtas är att det inte finns andra bättre, konkurrerande, reformförslag som skulle medföra de eventuella positiva konsekvenserna av anonyma vittnen.

Den här premissen är avgörande för att införa anonyma vittnen oavsett hur många och starka argument som finns i övrigt. Frågan om dess sanningsvärde måste besvaras genom att jämföra med alternativa tillvägagångssätt för att uppnå samma eller liknande resultat. Huruvida anonyma vittnen är bästa tillvägagångssättet bygger alltså på en samlad bedömning av argument för och emot alla alternativa reformer.

Jag kommer inte att vidare redogöra för andra sätt att åtgärda de problem som anonyma vittnen eventuellt skulle, då det skulle kräva en oerhört omfattande utredning, däremot kommer analysen av argumentationen kring anonyma vittnen i sig självt säga något om för och nackdelarna med ett sådant system. Läsaren kan därför ändå använda innehållet i texten för att självständigt jämföra anonyma vittnen med andra åtgärder.

1.5 Det norska regelverket

För att argumentationsanalysen ska kunna få träffsäkerhet beskrivs kortfattat i det här avsnittet hur regelverket som tillåter anonyma vittnen ser ut i Norge. Tanken är att exemplet kan användas som en referenspunkt för bedömningen av argumenten som framförs i Sverige – som ett exempel på hur ett regelverk skulle kunna se ut i Sverige. När argumenten analyseras kommer jag således att utgå från att debattören förespråkar ett regelverk som i väsentliga delar liknar Norges.

En invändning mot det tillvägagångssättet skulle kunna vara att de som argumenterar för anonyma vittnen i Sverige kan mena att argumentera för ett regelverk som i betydande delar inte ser ut som det norska regelverket. Det norska regelverket skulle således inte vara en rättvis utgångspunkt för vad debattörerna argumenterar för.

För att minska den risken försöker jag understryka ifall en annorlunda utformning skulle ha någon större betydelse för argumentens hållbarhet. Det

är dock ofrånkomligt att den norska utformningen kan antas vara en ganska realistisk referenspunkt eftersom Norge på många sätt liknar Sverige samhälleligt, och är begränsat av gemensam minimilagstiftning kring rätten till en rättvis rättegång, i form av art. 6 europakonventionen om de mänskliga rättigheterna (EKMR). Det bör också påpekas att i de fall debattörerna har en mer specifik uppfattning om hur regelverket skulle se ut, så kan de göra det gällande. Om det har gjorts kommer det att redogöras för i texten.

1.5.1 Regleringen i Norge

Kraven för att anonyma vittnen ska få användas återfinns i 130 a § Straffeprocessloven. Anonymitet hos ett vittne kan beviljas på begäran av åklagaren. Anonyma vittnen får bara användas om det finns en fara för att ett allvarligt brott begås mot vittnet eller vittnets närstående, ifall identiteten skulle röjas, som skulle hota liv, hälsa eller frihet. Det måste vidare vara ”strengt nødvendig” och det får inte medföra ”vesentlige betenkeligheter” med hänsyn till den tilltalades försvar. Innebörden av det är att anonyma vittnesmål endast ska användas i sista hand och inte om risken för att det äventyrar försvaret är för stor. Med andra ord ska andra skyddsåtgärder övervägas först och anses otillräckliga. Omständigheter som talar för att vittnets identitet kan vara viktigt för försvaret ska tala för att vittnesanonymitet inte tillåts. Sådana omständigheter skulle exempelvis kunna vara att vittnet och den tilltalade delar sociala eller affärsmässiga nätverk, har en personlig relation eller annat som skulle kunna innebära särskilda motiv till vittnesmålet.¹⁴

Vittnets identitet är inte dold för domare, nämndemän, åklagare eller Åklagarmyndigheten. Försvararen kan välja om denne vill känna till vittnets identitet genom en rätt att neka att få del av den informationen. Alla som

¹⁴ Ot.prp.nr.40 (1999 - 2000) avsnitt 12.4.

känner till vittnets identitet har tystnadsplikt, så även försvaren för det fall denne inte avböjer upplysning om identiteten.¹⁵

¹⁵ Ot.prp.nr.40, (1999–2000) Avsnitt 5.5.7.2.

2 Argumenten för anonyma vittnen

2.1 Nödvändigt för att klara upp vissa brott

Av en artikel i tidskriften Advokaten framgår att Sven-Erik Alhem, före detta överåklagare, anser att anonyma vittnesmål är nödvändigt eftersom uppgörelser mellan kriminella gäng resulterar i mord och mordförsök som aldrig klaras upp.¹⁶ Även Håkan Lavén, före detta hovrättslagman i Göta hovrätt, och Bo Lundqvist, kriminalkommissarie, gör gällande att det finns ett behov av anonyma vittnen på grund av hur delar av den grova brottsligheten ser ut.¹⁷

2.1.1 Centrala premisser

Rent lexikaliskt bygger argumentet för det första på att anonyma vittnesmål skulle bidra till att fler brott klaras upp, för det andra på att anonyma vittnen är det enda sättet eller en nödvändig del för att klara upp brotten i de fallen. Den senare premissen får istället för dess lexikaliska innebörd anses vara att anonyma vittnen skulle vara det bästa sättet att klara upp dessa brott, eller en del av den bästa lösningen. Det är enligt mig underförstått att ingen av debattörerna menar att det inte är över huvud taget möjligt att klara upp brotten utan anonyma vittnen. Oerhört omfattande vittnesskydd eller extrema resurser till utredningen måste kunna antas få samma effekt. I och med den innebörden av premissen kommer den inte att vidare behandlas i den här texten (se 1.4 Avgränsning).

¹⁶ Andersson, Advokaten, Vol. 1, nr. 3, 2018: 18–19.

¹⁷ Studio Ett, Sveriges radio, 2019-01-23.

Vid första anblick kan den första premissen förefalla uppenbart sann - bevis bidrar till att brott klaras upp därför att domstolarna med hjälp av dessa dömer med utgångspunkt i en uppfattning som i större utsträckning stämmer överens med verkligheten. På så sätt så kommer fler av de skyldiga som åtalas att dömas. Att det resonemanget ska vara riktig förutsätter dock att anonyma vittnesmål är bevis i den bemärkelsen att de bidrar till en mer verklighetstrogen förståelse hos domarna, alltså både att det finns beviskraft i anonyma vittnesmål (se 2.1.2 Beviskraften av anonyma vittnesmål) och att domare kan tillgodogöra sig den (se 2.1.3 Domares förmåga att bedöma beviskraften).

2.1.2 Beviskraften i anonyma vittnesmål

För att den här premissen ska vara uppfylld krävs i princip endast att det finns någon situation som man kan identifiera, där ett anonymt vittnesmål skulle ha beviskraft. I det fall att det finns en sådan situation men att anonyma vittnen i de allra flesta fall inte har någon beviskraft så är det endast problematiskt ifall domare inte kan identifiera vilka fall som är vilka. Argumentet brister i sådana fall istället i fråga om premissen att domare kan tillgodogöra sig beviskraften.

För att ett bevis ska ha beviskraft krävs det i princip att beviset ska förekomma oftare om hypotesen är sann än om den är falsk.¹⁸ Något som talar för att ett anonymt vittnesmål skulle kunna ha beviskraft är att anonyma vittnesberättelser kan överensstämma med en hypotes som annan, exempelvis forensisk, bevisning tyder på. Det vill säga, det borde vara mer troligt att ett sådant vittnesmål ges givet att det den forensiska bevisningen tyder på är sant än om det inte är det.

I det fall att hypotesen stämmer är det faktum att vittnesmålet och den forensiska bevisningen stämmer överens oftast lättförklarligt, samma händelse har gett upphov till två typer av bevis, forensisk bevisning och

¹⁸ Dahlman (2018) s. 152 – 153.

vittnesmål. I det fall att hypotesen inte stämmer är det däremot betydligt svårare att förklara varför både vittnesmålet och den forensiska bevisningen skulle stämma överens med den. Således borde det kunna finnas situationer där anonyma vittnesmål har beviskraft.

2.1.3 Domares förmåga att bedöma beviskraften

Att fastslå med vilken precision domare kan bedöma beviskraft är en oerhört svår uppgift. Ett grundläggande problem är att det inte finns något facit för verkliga avgöranden. En utgångspunkt bör dock kunna vara att vi genom gällande rätt accepterar domares kompetens på området. Inte nödvändigtvis så att vi menar att den är så bra den kan bli, men tillräckligt bra för att domare ska få bedöma bevisvärdet hos en mängd olika bevis och låta den bedömningen ligga till grund för avgöranden. Principen om fri bevisföring och fri bevisprövning vittnar om den uppfattningen.¹⁹

Frågan om huruvida den här premissen kan anses vara uppfylld bör därför kunna ställas som: tillgodogör sig domare beviskraften i anonyma vittnesmål sämre än beviskraften i andra tillåtna bevis?

Det som särskiljer anonyma vittnen från mycket av annan bevisning är att den åtalade inte känner till identiteten hos vittnet. Risken finns alltså att försvaret, om de hade haft kännedom om identiteten hos vittnet, hade kunnat komma med information som påverkar trovärdigheten i vittnesmålet. Det är därför kanske framförallt domarens kompetens att bedöma risken för att det skulle kunna vara fallet som är avgörande.

Det bör noteras att en bedömning av risken för att bevisning som rätten inte känner till, eller som inte utretts, ska omkullkasta övrig bevisning är något

¹⁹ 35 kap. 1 § rättegångsbalken.

som domare alltid ska göra till följd av robusthetskravet.²⁰ Det verkar inte finnas något tydligt stöd för att anonyma vittnen skulle löpa större risk att övervärderas än andra bevis. Även om det inte heller finns något stöd för att domare inte skulle ha en tendens att övervärdera anonyma vittnen så kan det konstateras att det saknas grunder för att anta att risken skulle vara större än för viss annan bevisning som idag tillåts.

2.2 Tillåtet i andra länder

Det faktum att anonyma vittnen är tillåtet i andra länder, som Norge, Danmark och Nederländerna, har lyfts vid flera tillfällen i debatten kring anonyma vittnen.²¹²²²³ Det har främst påpekats av de som argumenterar för anonyma vittnen. Men även för att visa hur sällan det har använts i praktiken i de länderna i syfte att argumentera mot.²⁴ (se 3.4 Liten vinst men stor förlust).

2.2.1 Betydelsen av andra länders lagstiftning

Inte vid något av tillfällena som andra länders lagstiftning har påpekats till stöd för att införa anonyma vittnen har det tydligt redogjorts för vilken betydelse det skulle ha. Kanske är syftet att visa att det är möjligt med en sådan regel utan negativa konsekvenser som är tydligt synbara utifrån. Kanske är syftet att visa på att andra länders ställningstaganden, som man menar sannolikt har ett gediget utredningsarbete bakom sig, har resulterat i att anonyma vittnen införts.

Det här argumentet har tydliga brister. Problemet består i att det inte finns några grunder för varför dessa andra länder bör ses som auktoriteter, eller

²⁰ Dahlman (2018) s. 85.

²¹ Studio Ett, Sveriges radio, 2019-01-23.

²² DN:s ledarredaktion, Dagens Nyheter, 2019-09-13.

²³ Pehrson, Dagens samhälle, 2019-02-02.

²⁴ DN:s ledarredaktion, Dagens Nyheter, 2019-09-13.

indikatorer för vad som är bäst, för den aktuella frågan. Dels finns många andra europeiska länder som inte har anonyma vittnen och de skulle kunna ha lika stort värde som indikatorer i motsatt riktning, dels har Sverige ett eget rättssystem och en tillåtande regel om anonyma vittnen i Sverige skulle därför sannolikt inte vara precis likadan, eller om den var det, få precis likadana konsekvenser.

2.3 Godkänt av Europadomstolen

I flera fall från andra europeiska länder där anonyma vittnen använts, och den åtalade fällts, har avgörandena överklagats till Europadomstolen. Gärningsmännen har vid flera fall gjort gällande att anonyma vittnen skulle utgöra en kränkning av rätten till en rättvis rättegång som fastslås i art. 6 EKMR. Det har lett till att Europadomstolen har tagit ställning till den frågan ett flertal gånger, och med flera olika fall som utgångspunkt.²⁵

Domstolen har avgjort att anonyma vittnen inte behöver kränka rätten till en rättvis rättegång. I målet *Doorson v. Nederländerna*, 1996, ansåg domstolen att anonyma vittnen inte utgjorde en kränkning av rätten till en rättvis rättegång, men att en avvägning mellan vittnenas rätt till skydd för privat- och familjeliv enligt art. 8 och den åtalades rätt till en rättvis rättegång enligt art. 6 ska göras. Domstolen uttalade dessutom att det krävs annan bevisning utöver anonyma vittnesmål för att en fällande dom ska vara förenlig med rätten till en rättvis rättegång.²⁶

Att domstolen godkänt rättegångar där det förekommit anonyma vittnen är något som återkommande har lyfts i den offentliga debatten om anonyma vittnen i Sverige, främst till stöd för ett införande.²⁷

²⁵ *Kostovski v. Nederländerna*, 1989; *Lüdi v. Schweiz*, 1992; *Windisch v. Österrike*, 1993; *Saïdi v. Frankrike*, 1993; *Doorson v. Nederländerna*, 1996; *Van Mechelen m.fl. v. Nederländerna*, 1997.

²⁶ *Doorson v. Nederländerna*, 1996.

²⁷ Pehrson, Dagens samhälle, 2019-02-02.

2.3.1 Betydelsen av Europadomstolens avgöranden

Betydelsen av det som debattörerna försöker göra gällande måste antas vara att Europadomstolen är en legitim auktoritet i fråga om huruvida anonyma vittnen skulle leda till orättvisa rättegångar.

Till skillnad från andra europeiska länder så har Europadomstolen och EKMR en juridisk betydelse i Sverige. I det fall att anonyma vittnen skulle införas, och sen anses stå i strid med EKMR, så skulle regeln inte tillämpas.²⁸ Europadomstolens godkännande därför betydelsefullt för frågan om anonyma vittnen skulle kunna användas i Sverige.

Det bör dock påpekas att likt argumentet om andra länder så talar inte ett godkännande i sig för ett införande. Att inte ha anonyma vittnen strider inte heller mot rätten till en rättvis rättegång. Europadomstolens godkännande kan snarare anses utgöra ett starkt motargument mot påståenden om att anonyma vittnen inte bör införas på grund av att intressen som rätten till en rättvis rättegång skyddar skulle åsidosättas på ett betydande sätt.

²⁸ 19 § regeringsformen.

3 Argumenten mot anonyma vittnen

3.1 Sänkt beviskrav

Anne Ramberg har bland annat i ett inlägg i Studio Ett gjort gällande att anonyma vittnen i praktiken skulle innebära ett sänkt beviskrav.²⁹ Av inlägget framgår inte tydligt varför hon menar att det skulle göra det.

Ramberg påpekar emellertid att, enligt förespråkarna, de anonyma vittnesmålen uppenbarligen skulle vara det som möjliggör fällande domar, och ifrågasätter starkt bevisvärdet i anonyma vittnesmål. Det hon tycks mena är att införandet bara skulle ha betydelse om det leder till fällande domar, men bevisvärdet är så lågt att det med en korrekt bevisvärdering ytterst sällan skulle göra det. Om man således menar att anonyma vittnen skulle få betydelse relativt ofta, så måste man anse att anonyma vittnesmål ska bevisvärderas för högt. Av ett citat från en artikel i tidskriften Advokaten där Ramberg också argumenterar mot anonyma vittnen säger hon: ”man kan inte införa anonyma vittnen och argumentera att de inte får ha så stor betydelse. Om vi inför anonyma vittnen, måste vi också tillmäta vittnesmålen någon form av relevans. Annars är det hela rätt meningslöst.”³⁰

Citatet tillsammans med det Ramberg i övrigt gjort gällande tyder på att hon sannolikt menar att beviskravet i praktiken skulle sänkas eftersom anonyma vittnesmål skulle tillmätas större bevisvärde än vad de egentligen skulle ha. På så sätt skulle fällande domar kunna bygga på svagare bevisning.

²⁹ Studio Ett, Sveriges Radio, 2019-01-23.

³⁰ Andersson, Advokaten, Vol. 1, nr. 3, 2018: 18–19.

Upplägget i citatet ger intrycket av att andra meningen medför att den första stämmer, i fall den godtas, genom att den uttrycker ungefär samma sak fast utan negationer. De allra flesta håller nog med om att man måste tillmäta vittnesmålen någon form av relevans för att anonyma vittnen ska fylla något syfte över huvud taget. Åsikten att man inte kan införa anonyma vittnen och argumentera att de inte får ha så stor betydelse får dock inget stöd av den omständigheten.

”Stor betydelse” är nämligen en delmängd i ”någon form av relevans”. Stor betydelse är ett av flera alternativa sätt att tillmäta något någon form av relevans. Det innebär att man mycket väl kan tillmäta anonyma vittnesmål någon form av relevans utan att tillmäta de stor betydelse. Exempelvis kan vittnesmålen tillmätas en liten eller medelstor betydelse.

I brist på något annat som skulle tala mot att anonyma vittnesmål skulle kunna tillmätas ett rättmätigt bevisvärde så kan Rambergs påstående om att anonyma vittnen skulle innebära ett sänkt beviskrav inte anses ha något klart stöd.

3.2 Frångår grundläggande rättsprinciper

I det tidigare nämnda inslaget i Studio Ett från Sveriges Radio hävdar Ramberg att anonyma vittnen skulle innebära att grundläggande rättsprinciper frångås, nämligen rätten till en rättvis rättegång och rätten till insyn. Argumentet bygger på att anonyma vittnen skulle innebära att dessa rättsprinciper inskränks - om man erkänner rättsprinciperna som berättigade, så finns det anledning att motsätta sig anonyma vittnen.

Argumentet förutsätter två huvudsakliga premisser. För det första att det rör sig om rättsprinciper. För det andra att anonyma vittnen skulle innebära att dessa principer i någon mån frångås.

3.2.1 Rätten till en rättvis rättegång

Ramberg uppger i inslaget att hon är väl medveten om det faktum att Europadomstolen godkänt anonyma vittnen, men understryker att ställningstagandet gäller en minimilagstiftning. Vad hon sannolikt menar att göra gällande är således inte att anonyma vittnen skulle strida mot den lagstiftade rätten till en rättvis rättegång, utan snarare att det skulle ge upphov till en rätt till en mindre rättvis rättegång än om rättegångar inte skulle kunna innefatta anonyma vittnen.

Ramberg förtydligar inte på vilket sätt hon menar att anonyma vittnen skulle ha en sådan effekt. I analysen utgår jag därför från att hon syftar på antingen risken för att anonyma vittnesmåls bevisvärde värderas för högt (se 3.1 Sänkt beviskrav), att rätten till insyn skulle inskränkas (se 3.2.2 Rätten till insyn) eller att rätten att förhöra eller låta förhöra vittnen som åberopats till ens nackdel skulle inskränkas.

Rätten till att förhöra vittnen som åberopats till ens nackdel framgår av art. 6.3 d) EKMR. Påståendet att det skulle röra sig om rättsprinciper får därför anses stämma.

Möjligheten till att förhöra vittnen måste i någon mån inskränkas av anonymitet. För att vittnens anonymitet ska kunna upprätthållas så kan inte vittnen vara skyldiga att svara på sådana frågor som skulle röja deras identitet. Det skulle kanske inte behöva gälla bara frågor som uttryckligen handlar om vittnets identitet utan kanske också frågor till vilka svaret skulle kunna förse den tilltalade eller andra med tillräcklig information för att kunna veta eller ta reda på vittnets identitet.

Att anonyma vittnesmål i någon mån skulle förhindra möjligheten till förhör av vittnet är alltså en befogad invändning.

3.2.2 Rätten till insyn

Rätten till insyn skulle både kunna syfta på den tilltalades rätt att veta vilken bevisning som åberopats mot denne och allmänhetens rätt och möjlighet att granska myndighetsutövning. Den tolkningen som eventuellt skulle kunna röra möjligheten att förhöra vittnen behandlas i 3.2.1 Rätten till en rättvis rättegång. I det här avsnittet diskuteras därför anonyma vittnen i förhållande till de rättigheter till insyn som syftar till att upprätthålla förtroendet för rättsväsendet och möjliggöra utomstående granskning av den myndighetsutövning som en rättsprocess utgör. En sådan rätt är en del av offentlighetsprincipen som måste anses vara en etablerad och grundläggande rättsprincip.³¹

För att hålla ett vittnes identitet hemlig för den tilltalade måste naturligtvis vittnets identitet också hållas hemlig gentemot offentligheten. Journalistisk granskning av bevisningen i ett mål med anonyma vittnen blir därför betydligt svårare. Det skulle inte finnas någon möjlighet att verifiera eller undersöka vissa omständigheter som skulle kunna ha betydelse för vittnesberättelsens tillförlitlighet utanför rättsprocessen. Sådana omständigheter skulle exempelvis kunna vara olika motiv, vittnets möjlighet att uppfatta det som uppgetts i vittnesmålet eller vittnets relation till gärningsman eller brottsoffer. Det skulle påverka möjligheten att med samma förutsättningar som domstolen undersöka, kritisera och bekräfta både fällande och friande domar.

De nämnda aspekterna ger vid handen att även invändningen om att anonyma vittnen skulle innebära att man frångår rätten till insyn sannolikt har goda grunder.

³¹ Bohlin (2015) s. 15.

3.3 Falskt angiveri

I inslaget i Studio Ett får Ramberg frågan om risken för falska angiverier. Hon menar att den risken är väldigt stor och att det finns exempel på att personer anger varandra på felaktiga grunder och på när det finns ett eget intresse i saken hos vittnet. Tidigare i inslaget uppger Bo Lundqvist, kriminalkommissarie, att han anser att risken för falskt angiveri är obefintlig. Han säger i sammanhanget också att ingen skulle dömas enbart för att någon vittnar anonymt utan att det anonyma vittnesmålet skulle vara den sista pusselbiten när allting annat finns.³² Mot bakgrund av Lundqvists uttalande och temat på inslaget som är ”ska det bli tillåtet att vittna anonymt” får vi anta att Ramberg, när hon svarar på frågan om falska angiverier, uttalar sig om falska vittnesmål och inte falska anmälningar eller liknande.

Det saknas tydliga forskningsresultat i fråga om hur vanligt falskt angiveri är. Allmänt döms ungefär 10 personer om året för mened i Sverige men det gäller både civilrättsliga mål och brottmål. Skälen till de brotten är heller inte alltid tydliga.³³

Att vittnesmålen skulle utgöra den sista pusselbiten motsäger inte risken för att falskt angiveri skulle förekomma. Det talar för att skadan av sådana inte skulle bli lika omfattande som om vittnesmålen enskilt skulle ligga till grund för en fällande dom. I de situationer där den tilltalade skulle kunnat påvisa ett vittnesmotiv till falska angiverier, om denne känt till vittnets identitet och där utredningen inte fått reda på de motiven, så skulle emellertid de eventuella konsekvenserna av falska angiverier vara större än utan anonymitet.

³² Studio Ett, Sveriges Radio, 2019-01-23

³³ Ekelöf (2005) s. 186.

Ramberg skulle även kunna mena att frekvensen av falska vittnesmål skulle kunna öka ifall det blir lättare att genomföra med resultat i och med anonymitet. Det går inte att utesluta att så skulle kunna vara fallet.

Falskt angiveri bör alltså ses som en risk med att införa anonyma vittnen. Dels skulle vissa falska angiverier kunna få oönskade konsekvenser på grund av avsaknaden av möjligheten för den tilltalade att påvisa relevanta omständigheter. Dels skulle mängden falska angiverier kunna påverkas.

3.4 Undantag blir lätt regel

Att anonyma vittnen skulle användas i endast en liten del av alla rättsprocesser, menar ledarskribenten på DN, inte är ett tillfredsställande av en bestämmelse som skulle frångå rättssäkerheten. I artikeln skriver hen, som kommentar till den omständigheten, att undantag lätt blir regel.³⁴

Argumentet tycks göra gällande att om anonyma vittnen tillåts i vissa fall, så kommer risken för att det används i andra fall bli större. Det är oklart om skribenten menar att regeln skulle komma att gradvis tillämpas oftare eller att reglerna med tiden skulle komma att förändras så att anonyma vittnen tillåts av andra skäl. I samma stycke som nämnda uttalanden så skriver de också att det idag är gängkriminaliteten som får motivera undantagstänkandet och att det kan vara något annat hot mot tryggheten som kommer att göra det imorgon. Här är det återigen oklart ifall de syftar på undantaget att lagstifta så att anonyma vittnen tillåts eller undantaget att tillåta anonyma vittnen i en rättsprocess, när sådana regler redan finns. Eftersom det inte finns något som tyder på att gängkriminalitet skulle vara ett krav för att anonyma vittnen används om regeln väl skulle vara på plats, så utgår vi fortsättningsvis från att det i artikeln menas att införandet av en sådan regel skulle vara det åsyftade undantaget och att andra reformer skulle kunna genomföras till följd av att anonyma vittnen införs.

³⁴ DN:s ledarredaktion, Dagens Nyheter, 2019-09-13.

Det är inte självklart att det idag är gängkriminaliteten som motiverar anonyma vittnen. Gängkriminalitet i sig kan inte antas vara tillräckligt för att motivera ett införande av anonyma vittnen enligt någon, efter närmare eftertanke. Det är istället hotbilden mot vittnen som är av betydelse, vilket i och för sig kan vara en följd av gängkriminalitet.

Det skulle dock kunna vara så att de hot som skribenten talar om, i kombination med politikernas och debattörernas uttalanden, påverkar uppfattningen om behovet av anonyma vittnen på ett sätt som saknar förankring i fakta. På så sätt skulle gängkriminaliteten i realiteten kunna resultera i att anonyma vittnen införs. Den eventuella omständigheten att åsikter om anonyma vittnen skulle vila på svaga grunder saknar relevans för avvägningen mellan om anonyma vittnen bör införas eller inte. Det kan närmast ses som en uppmaning att undersöka huruvida ens åsikter om anonyma vittnen bygger på hotet av gängkriminalitet i sig snarare än på omständigheter som har betydelse, och en uppmaning att ändra på det, om så är fallet.

Artikeln tycks alltså göra gällande att man inte bör låta gängkriminalitet motivera undantaget att införa anonyma vittnen, därför att sannolikheten för andra reformer till följd av hot, kanske med liknande inverkan på rättssäkerheten, skulle öka. Att anonyma vittnen inte borde införas på grund av gängkriminalitet i sig är riktigt. Det talar emellertid inte mot att införa anonyma vittnen på grund av vittnens utsatthet. Vidare saknas stöd för att om gängkriminalitet i sig tillåts motivera att anonyma vittnen införs så skulle risken öka för att andra hot i sig skulle motivera andra reformer.

3.5 Liten vinst men stor förlust

Efter ett påstående om att det norska regelverket sällan tillämpas eftersom kraven för anonyma vittnen är så strikta, skriver ledarredaktionen om

anonyma vittnen i en ledare i DN följande: ” Varför då ens fundera på att införa en liknande modell i Sverige?³⁵ Varför tumma på rättssäkerheten om den enda påtagliga vinsten blir att det får politiker att framstå som handlingskraftiga?”. Ett liknande resonemang återfinns i en artikel av Dennis Martinsson, lektor i rättsvetenskap och doktor i straffrätt vid Stockholms universitet.³⁶

Antagandet att den enda påtagliga vinsten skulle bli att politiker framstår som handlingskraftiga ter sig vara irrelevant. Det får antas att skribenten menar att den vinst som omnämns gäller de nämnda politikernas subjektiva vinst, och att de inte gör gällande att det skulle vara en samhällelig vinst. Om vi med beaktande av artikelns rubrik ” Därför ska vi säga nej till anonyma vittnen” antar att argumentet är ämnat att tala mot anonyma vittnen så kan vi för tydlighetens skull skriva om det på följande sätt: om anonyma vittnen skulle användas väldigt sällan och man måste tumma på rättssäkerheten för att införa det så talar det för att anonyma vittnen inte borde införas.

En invändning om att rättssäkerheten i någon mån skulle inskränkas av anonyma vittnen är i sig befogad (se 3.2 Frångår grundläggande rättsprinciper). Att en mer sällsynt användning av anonyma vittnen skulle tala för att inskränkningen av rättssäkerheten är mindre proportionerlig saknar dock stöd. Argumentet tar inte fasta på att ju mindre anonyma vittnen används desto mindre inskränks också rättssäkerheten.

Argumentet förutsätter att kränkningar av rättssäkerheten är binär, eller åtminstone att allvarligheten i kränkningar av rättssäkerheten är avtagande. Det finns inget i artikeln som övervägande tyder på en syftning på något av alternativen. Oavsett vad skribenten menade så diskuteras båda alternativen nedan för att analysera argumentets hållbarhet på ett tillfredsställande sätt.

³⁵ DN:s ledarredaktion, Dagens Nyheter, 2019-09-13.

³⁶ Martinsson, Svenska Dagbladet, 2019-10-01.

Om rättssäkerheten skulle vara binär så skulle de negativa konsekvenserna förbli desamma – rättssäkerheten är inskränkt - oavsett hur många anonyma vittnen som används i praktiken. I ett sådant fall skulle det stämma att ju mindre anonyma vittnen används desto mindre proportionerlig blir inskränkningen av rättssäkerheten. Det målar felaktigt upp en intresseavvägning mellan en ickebinär och en binär variabel, när det i själva verket rör sig om två ickebinära.

Om kränkningar av rättssäkerheten skulle vara avtagande så skulle de första anonyma vittnesmålen göra störst skada. Den totala förlusten i rättssäkerhet per anonymt vittnesmål skulle följaktligen bli lägre medan vinsten per anonymt vittnesmål förblir densamma. Sådana förhållanden skulle innebära att om fler anonyma vittnen skulle användas så talar det för att tillåta sådana. Det finns inget substantiellt som talar för att en större mängd anonyma vittnen skulle påverka domstolsprocessen i enskilda fall. Rätten till insyn för den tilltalade och möjligheterna för försvarat skulle sannolikt inte påverkas.

Däremot så skulle eventuell negativ rapportering och journalistik kunna ha en avtagande betydelse på förtroende för rättsväsendet. Den frågan blir endast relevant för argumentet om vi tillmäter begreppet rättssäkerhet en så extensiv innebörd att offentlighetsprincipen omfattas. För att med större säkerhet kunna dra slutsatser om argumentets eller liknande arguments hållbarhet sker de fortsatta diskussionen på den premissen.

Att möjligheten för undersökande journalistik att verifiera olika omständigheter som har med ett vittne att göra skulle eventuellt kunna vara mer uppseendeväckande de första gångerna det uppmärksammas. På samma sätt skulle dock positiv rapportering kring anonyma vittnen eventuellt vara avtagande. Exempelvis att vissa personer kunnat dömas med hjälp av desamma. Dessa tankar är ytterst spekulativa, något stöd har inte hittats, men heller inte något som skulle utesluta det.

4 Slutsats

4.1 Argumentationens styrka

Att anonyma vittnen skulle vara en absolut nödvändighet för att lösa problematiken med svårupplärade brott kan nog anses högst osannolikt. Icke desto mindre är det en åtgärd som skulle kunna hjälpa i vissa fall. Anonyma vittnesmål bör tillmätas en lägre beviskraft än vittnen vars identitet den tilltalade känner till, men det finns inget som talar mot att domare skulle vara kapabla att bedöma beviskraften på ett adekvat sätt.

Anonyma vittnesmål kan tillåtas inom den minimilagstiftning som garanterar rätten till en rättvis rättegång. Det innebär emellertid inte att rättegångarna skulle bli mer eller lika rättvisa. Rätten till insyn och möjligheterna till ett lika tillfredsställande försvar skulle begränsas när anonyma vittnesmål används. Det går inte heller att utesluta risken att anonyma vittnesmål i vissa fall skulle missbrukas för, eller färgas av, vittnets egenintressen.

Andra länders lagstiftning saknar i princip betydelse för frågan. Det finns inget som tyder på att antagandet att anonyma vittnen skulle användas sällan skulle ha det heller. Påståendet om att anonyma vittnen skulle innebära ett sänkt beviskrav framstår också som obefogat.

Den risk som anonyma vittnen utgör för att en tilltalad skulle bli oskyldigt dömd skulle kunna motverkas av korrekt bevisvärdering eller en bevisvärdering i underkant. Till följd av det finns det en risk att anonyma vittnen i de flesta fall inte skulle få någon större, eller bara en ytterst liten, betydelse.

Utifrån de argument som analyserats är det svårt att säga vilken sida som väger över i styrka. Oavsett om anonyma vittnen införs eller inte skulle dock

konsekvenserna, både positiva och negativa, sannolikt bli små. Om de problem som ligger till grund för debatten – vittnens utsatthet och dess konsekvenser samt grov gängkriminalitet – ska lösas så tycks det krävas andra reformer, med betydligt större effekt.

4.2 Betydelsen av vittnens utsatthet

Givet att anonyma vittnen borde införas, är det naturligtvis viktigare att det ställningstagandet omsätts i reformer i en tid där en sådan regel skulle tillämpas oftare än tidigare. Om anonyma vittnen skulle lösa situationer där vittnen inte vågar vittna så skulle de sammanlagt göra större nytta i samhället om det fanns fler sådana fall. Det skulle innebära att det är en viktigare fråga att komma fram till ett svar på och mer utsatta vittnen skulle på så vis kunna motivera debatten i sig.

Det nämnda bör dock inte förväxlas med att argumenten för anonyma vittnen automatiskt blir starkare i en sådan situation. För att det skulle vara så krävs att det är något i balansen mellan för och nackdelarna med anonyma vittnen, eller andra konkurrerande reformförslag, som förändras i och med att graden av vittnens utsatthet förändras. Nedan diskuteras vittnens utsatthets inverkan på den argumentation som redogjorts för i texten. Inverkan på andra reformförslag och argument behandlas inte (se 1.4 Avgränsning).

Inget av argumenten för anonyma vittnen tycks påverkas av om vittnen blir mer utsatta. Beviskraften och domares förmåga att bedöma den samma kan inte antas påverkas. Inte heller betydelsen av andra länders lagstiftning eller betydelsen av Europadomstolens avgöranden påverkas. Inget av argumenten innefattar premisser som har med vittnens utsatthet att göra eller premisser som påverkas av hur ofta bestämmelsen om anonyma vittnen skulle tillämpas.

Argumentationen kring offentlighetsprincipen och eventuellt den inverkan anonyma vittnen skulle ha på rätten till en rättvis rättegång skulle möjligen kunna påverkas av mängden utsatthet hos vittnen (se 3.2.1 Rätten till en rättvis rättegång, 3.2.2 Rätten till insyn och 3.5 Liten vinst men stor förlust). Det förutsätter att konsekvenserna som anonyma vittnen skulle ha för dessa rättsprinciper är avtagande eller tilltagande i förhållande till antalet anonyma vittnen. Det är inte uppenbart om mängden utsatthet skulle stärka för- eller motsidan i debatten. Det är ett ämne för en annan betydligt mer omfattande studie. I övrigt påverkas inte heller argumenten mot anonyma vittnen av vittnens utsatthet, av samma skäl som argumenten för inte gjorde det.

En anledning till att de flesta argument inte påverkas av vittnens utsatthet är att de tar sikte på enskilda fall och vilka konsekvenser anonyma vittnen skulle ha där. Exempelvis att personer skulle kunna fällas med svagare bevisning, att försvaret riskerar att bli sämre eller att det ibland skulle kunna leda till en fällande dom med anonyma vittnesmål som den sista pusselbiten. Varje enskilt fall påverkas inte på ett betydligt sätt av att mängden sådana fall ökar eller minskar. Hade det förts en argumentation kring hur konsekvenserna av en regels eventuella existens i sig så hade det här avsnittet kanske innehållit andra slutsatser. Då hade sådana konsekvenser som skulle kunna vara avtagande eller tilltagande, per tillämpning av regeln, eventuellt belysts i större utsträckning.

Det är anmärkningsvärt att de debattörer som uppger sig ha ändrat åsikt på grund av en uppfattad större utsatthet hos vittnen inte använder argument som påverkas av den omständigheten. De argument som eventuellt skulle kunna påverkas av den omständigheten återfinns istället bland argument vars syften är att tala mot anonyma vittnen.

Det skulle kunna vara så att den nya situationen på ett emotionellt plan har påverkat dessa personer så att deras ställningstagande i intresseavvägningen mellan för och nackdelarna har förändrats. En annan förklaring skulle kunna vara att den nya situationen har resulterat i att dessa personer har börjat

undersöka frågan och på så sätt stött på nya argument som gjort att de svängt i frågan. En tredje förklaring skulle kunna vara att den nya situationen påverkar hur lämpliga andra lösningar på problemet är, vilket har gjort att anonyma vittnen relativt till andra lösningar blivit bättre. En fjärde förklaring skulle kunna vara att en regel om anonyma vittnen alltid skulle ha varit positivt väl på plats men att det tidigare inte ansågs rimligt att lägga resurser på att utreda frågan och genomföra reformen. En sjätte förklaring skulle kunna vara att rädslan för gängkriminaliteten är så stor att man anser att rättsprinciperna kan inskränkas för att just gängkriminella ska kunna dömas. Det vill säga att det exempelvis skulle vara värt fler oskyldiga dömda per dömd gängkriminell. Ingen av dessa förklaringar har dock debattörerna själva gjort gällande i debatten.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor

Offentligt tryck

Ot.prp.nr.40 (1999–2000), Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (tiltak for å beskytte aktørene i straffesaker mot trusler og represalier mv.).

Kommittédirektiv 2019:82, En stärkt rättsprocess och en ökad lagföring.

Litteratur

Andersson, Magnus, Anonyma vittnen – nödvändigt eller oacceptabelt?, Advokaten, Vol. 1, nr. 3, 2018: 18–19.

Bohlin, Alf, Offentlighetsprincipen, upplaga 9:1, Norstedts juridik AB, Stockholm, 2015.

Dahlman, Christian, Beviskraft: metod för bevisvärdering i brottmål, upplaga 1, Norstedts juridik AB, Stockholm, 2018.

Ekelöf, Per Olof & Boman, Robert, Rättegång H. 4, upplaga 6:6, Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2005.

Elektroniska källor

Martinsson, Dennis, Därför fungerar det inte att ha anonyma vittnen, Svenska Dagbladet, 2019-10-01, <https://www.svd.se/darfor-fungerar-det-inte-att-ha-anonyma-vittnen> (besökt 2020-01-07).

Hurtig, Björn, Håkansson, Thomas, Hatami, Payam, Bjurenlind, Martin, Shamoun, Diana, Zeito, Abraham, Hartman, Samuel, González, Johansson, Melissa, Aftonbladet, 2019-01-17,

www.aftonbladet.se/debatt/a/xRobOp/nej-sverige-ska-inte-ha-anonymavittnen (besökt 2020-01-07)

Pehrson, Johan, Hellre ett anonymt vittne än total tystnad, Dagens samhälle, 2019-02-02, <https://www.dagenssamhalle.se/debatt/hellre-ett-anonymt-vittne-total-tystnad-25944> (besökt 2020-01-07).

Lernfelt, Malin, Därför är det rätt med anonyma vittnen, Kristianstadsbladet, 2019-10-31, <http://www.kristianstadsbladet.se/ledare/darfor-ar-det-ratt-med-anonyma-vittnen> (besökt 2020-01-07).

DN:s ledarredaktion, Därför ska vi säga nej till anonyma vittnen, Dagens nyheter, 2019-09-13, <https://www.dn.se/ledare/darfor-ska-vi-saga-nej-till-anonyma-vittnen> (besökt 2020-01-07).

Uppdrag granskning, ”Tysta vittnen”, Sveriges television, 2019-10-23, <<https://www.svtplay.se/video/24162310/uppdrag-granskning/uppdrag-granskning-sasong-20-tysta-vittnen?start=auto>> (besökt 2020-01-07).

Thornéus, Ebba, Granlund, John, Widestrand, Klas, Kvinna död efter skjutning i Malmö, Aftonbladet 2019-08-26, uppdaterad 2019-09-06, <https://www.aftonbladet.se/nyheter/krim/a/VbpkK6/kvinna-dod-efter-skjutning-i-malmo>> (besökt 2020-01-07).

Studio ett, ”Ska det blir tillåtet att vittna anonymt?”, Sveriges Radio 2019-01-23, <<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1637&artikel=7138383>> besökt (2020-01-07).

Rättsfallsförteckning

Europadomstolen

Kostovski v. The Netherlands, no. 11454/85, 20th of November 1989.

Lüdi v. Switzerland, no. 12433/86, 15th of June 1992.

Windisch v. Austria, no. 12489/86, 28th of June 1993.

Saïdi v. France, no. 14647/89 20th of September 1993.

Doorson v. The Netherlands, no. 20524/92, 26th of March 1996.

Van Mechelen and others v. The Netherlands, no. 55/1996/674/861-864,
30th of October 1997.